

ẨM THỰC NGÀY XUÂN

Tản văn

Từ sáng, ông chưa ra khỏi nhà để đi chúc tết xóm giềng. Máy tốp vào chúc tết vừa ra, mâm rượu còn đầy vợ ông chưa kịp cất. Lời chúc tết của mọi người làm ông phấn chấn với kết quả của một năm lao động. Năm nay ông ăn tết toàn bằng sản phẩm của nhà mình. Hoa quả trong vườn, tôm cá dưới ao. Ở nhà quê có nhiều cái thú, cũng bỏ công tháng ngày dãi nắng dầm mưa.

- Ông chủ có nhà không? Năm mới đến xông đất nhà người bạn cấm cung. Nhìn cửa cao nhà rộng, lợp ngói ta ngói chiếu như nhà cổ ngày xưa, mùa đông ấm áp, mùa hè mát mẻ, chẳng phải mỗi chân co gối leo cầu thang như ở phố. Xin chúc chủ nhân của ngôi nhà an khang thịnh vượng.

Tiếng nói thao thao, tiếng cười sáng khoái theo khách tràn vào làm tăng thêm không khí vui ngày tết. Tiếng nói cười của những người bạn đi công tác xa về vẫn khác những người ở thôn quê. Ông nhanh

nhẹn đứng lên tiếp khách. Men rượu giúp ông nói năng bay bổng khác mọi ngày:

- Xin chào những cánh chim bay xa đã trở về với lũy tre yêu dấu. Rượu ngon đang thiếu bạn hiền. Mời các ông vào đây nhập cuộc. Bà xã ơi! Bà giúp cho chúng tôi đĩa thức nhắm "nhà quê" thật nóng để tôi tiếp khách ở phố về cho lạ miệng.

Lát sau, bà bê lên đĩa tôm càng xanh vừa luộc còn bốc khói. Mấy chú cá rô phi rán giòn nằm khít đĩa gang tây. Bát nước mắm hạt tiêu, đĩa rau mùi xối lỏi thấp thoáng những cánh ớt đỏ trong màu xanh hấp dẫn. Cái liễn da lươn nấp khít vẫn yên vị cạnh mâm từ sáng. Chủ khách không nặng về hình thức xã giao mà sẵn sàng xếp bằng tròn quanh cái mâm đồng vàng óng. Những cái bát nhỏ xinh, men trắng trong, thanh khiết xếp cạnh bát Hải Dương, cái thìa nhỏ với đôi đũa trúc. Bữa rượu đầu năm mà chẳng thấy ly cũng chẳng thấy chai, còn thức nhắm thì thật là dân dã.

Xoa hai tay làm phép, chủ nhà như cố tạo phút đợi chờ cho bữa tiệc thêm ngon. Một bữa tiệc khác xa nơi thành phố. Ông mở nắp cái liễn da lươn, mùi thơm ngọt ngào lan toả, quyến rũ khiến cho nước miếng tứa ra. Chiếc thìa sứ in cánh hoa màu tím được ông múc từng thìa rượu vào bát của mỗi người. Bà vợ ông đon đả:

- Xin mời các bác ném thử sản phẩm chúng em tự làm ra. Chẳng có thứ gì quý như ở phố.

Đó là thứ rượu nếp cái hoa vàng cấy ở cánh cửa chùa cạnh hồ sen thơm ngát. Long nhãn sấy từ cây nhãn đầu nhà. Rượu nặng men pha thêm lít mật ong hoa nhãn. Con ong chuyên cần chưng cất mật từ hoa. Ông bà ủ rượu nồng từ tháng ngày nắng mưa làm ra hạt gạo. Rượu ngọt thơm, êm dịu ngấm vào trong máu, lan toả khắp các thớ thịt đường gân khiến cho khách ở phố về ngày ngát. Không có nắp chai rượu ngoại bật kêu bôm bốp, không có tiếng chạm ly lách cách rộn ràng. Không có tiếng cười ngật ngưỡng của kẻ dọc ngang trời đất. Câu chuyện đông dài kim cổ đông tây của những người tri kỷ được khơi đúng mạch nguồn. Giọng nói trầm ấm với sự chiêm nghiệm như các triết gia có dịp bộc bạch cùng nhau. Tôm càng xanh luộc vừa chín tới, cầm tay lột vỏ chấm nước mắm hạt tiêu. Chỉ tiếc không còn giống cà cuống đầm sen thơm cay quẩn quện. Cá rô phi rán giòn, thơm phức. Cứ nghe nói cá rô phi đơn tính mà ở phố ai để ý làm gì. Nhớ thuở bé chần trâu, đi bắt cá rô chết cồng rồi đốt rạ vùi tro ở chân đê, bới ra ăn với khế xanh chấm muối. Thoắt cái đã mấy thời trận mạc. Người ở lại nơi nao gổ đất nằm sương! Người trở thành chính khách với những chuyến hải

ngoại Đông, Tây, Âu, Á. Chàng thương binh chân trần bước thấp bước cao về với quê hương nghe tiếng vợ ru con: "*Cái cò lặn lội bờ ao/ Lặn ra lặn vào bắt cái đòng đong*".

Tuổi xế chiều, đã đi đến bên kia dốc núi. Dưới ao bây giờ không còn cái đòng đong mà thay bằng toàn con đặc sản đất tiền. Trên bờ ao là hoa thơm quả ngọt. Ngày hè rảnh rỗi, bạn không đi tắm biển mà về cùng làm bữa ba ba om chuối xanh lá lốt, bát cháo lươn rắc rau răm thái nhỏ thơm cay. Đặc sản đã thay cho cái đòng đong ngày trước. Trưa hè, mắc cái võng dù dưới gốc cây hưởng gió trời để nhớ thời chinh chiến nơi núi rừng heo hút. Còn hôm nay, trong tiệc rượu mừng xuân, các chàng ngự lâm pháo thủ toàn nói về những cái tết xa quê.

Cái lành lạnh trong tiết xuân với mưa phùn rây rây như rắc bột phù hợp với cuộc đời ảm của cánh già. Rượu ngọt chậm chậm ngấm sâu ăn mãi chẳng thấy say. Những chiếc bát sứ trắng ngần, nhỏ xinh lúc nào cũng vui vui mấy thìa rượu cái. Nước rượu vàng sậm như màu mật giọt. Chẳng tiệc rượu nào chón phở phường giống tiệc rượu sáng xuân nay nơi làng quê yên ả. Nàng xuân miền quê luôn đượm nét duyên thầm.

NÉT THU

Tản văn

C hẳng phải đợi đến rằm tháng tám, quả hồng mới lấp ló đầu cành, mòng mọng, chờ trăng.

Sang thu, đã có những đợt heo may gọi mùa cốm mới. Ngày trước, chỉ có giống lúa dài ngày, phải chờ đến "gió bắc làm duyên lúa mùa", lúc ấy lúa mùa mới trở bông, làm hạt. Giờ đây, giống lúa mới quay vòng một năm ba vụ, vụ hè thu cho cốm đón đầu thu. Mới mồng một rồi đến rằm tháng 7, chợ Phủ Lý đã có hồng, có cốm. Hồng ngày xưa quý hiếm, chỉ các cụ già mới được nài dâu hiệu thảo kính dâng. Chẳng biết tự bao giờ tôi đã nghe ai kể. Tôi cứ hình dung ai đó đi chợ Bầu Phủ Lý với cái thúng tay nhỏ nhỏ xinh xinh, bán ít đồ tương mua chút thức ăn, và không quên mua chục hồng kính dâng cha mẹ. Chị vừa đi vừa tính, bụng bảo dạ: "Ông 5 bà 5", mình kính cha kính mẹ ngang nhau. Qua đò, để cái thúng lên chân, chục hồng chín mọng, đỏ thắm như mời chào, hấp dẫn. Nhìn dòng nước trong xanh lướt dưới con đò,

chị cố lảng tránh không nhìn vào trong thúng. Lên đò, đi ngược về quê, qua đồng lúa ngọt ngào hương cốm, cái thúng xinh xinh nhỏ bé trên đầu có sức hút bàn tay. Chị tặc lưỡi: "Thôi thì ông 5 bà 4", xưa nay bà ít hơn ông là lẽ thường tình. Chị mạn phép bố mẹ chồng nhón lấy một quả hồng ném trước. Mềm quá, ngọt lịm quá "chưa để vào môi đã trôi xuống ruột". Chị nhâm nhi cái màng hạt ròn ròn, sần sật, nhưng cũng chỉ được "chớp mắt bọt", hết vèo. Chị lại tặc lưỡi lần hai: "ông 4 bà 4 cho bình đẳng, khỏi thiên lệch bên nào". Cứ thế, chị lập luận lần này lần khác, lúa đồng quần quít dưới chân, gió thu mát rượi tung tà áo. Đến chỗ rẽ về nhà, chục hồng không cánh mà bay, coi như chị chưa hề mua chục hồng bỏ thúng. Ngày ấy, người kể chuyện nhẩn nhá từng câu, tôi đã cười đến rơi nước mắt, thương các cụ già chẳng được nhận quà con, trách nàng dâu vô tâm vô tính. Tôi ước gì trồng một cây hồng ở góc vườn để các cụ có hồng thoả thích đón trăng thu. Ấy là tôi nghĩ thế chứ chưa kịp lớn lên, tôi đâu còn có mẹ mà mong. Chỉ biết khi còn nhỏ, trong buổi thấp hương rằm tháng 8, mẹ có nài chuối tiêu hồng điểm loáng thoáng mấy đốm hình trứng cuốc, có đĩa cốm dẹp xanh mượt gói trong lá sen non trao ra đĩa giang tây, có chục quả hồng bày trên chiếc đĩa hình bầu dục, mấy quả bưởi đào tách múi cong cong như cái lược ngà, mấy tấm mía

bầu vỏ đỏ ruột mềm, bả trứng như bông. Trung thu tuổi ấu thơ đẹp thế.

Bây giờ mới chớm thu, chợ Phủ Lý đã có hồng, có cốm. Hồng và cốm sẽ có mặt thường xuyên ít nhất vài ba tháng, cho nàng dâu hiếu thảo tha hồ dâng kính mẹ cha, món quà quê tự đời nào vẫn quý. Rằm, mồng một vào chùa, không chỉ riêng tôi mà chị hàng xóm trẻ hơn tôi cũng có mâm lễ đúng như tôi đang lễ - có đĩa hồng đĩa cốm, có trái thị ngào ngọt mùi thơm. Tôi thầm cảm ơn sự trùng hợp ngẫu nhiên, giữa nền kinh tế không ngừng phát triển, nhiều người đến chùa dâng lễ có bia lon, táo tàu, bánh kẹo với lời khấn trôi như cháo chảy "buôn một lãi mười đi tươi về tốt". Lời cầu khấn thì thầm với một chút hồn quê, tôi vẫn tin Trời phật chúng giám và tiếp nhận. Sau phút tĩnh tâm trong trạng thái thiền, bụi trần bay biến, con người ta thư thái lạ thường, tưởng như được tiếp thêm sức mạnh.

Đêm về dưới trăng thu, ly trà ướp sen tươi thơm ngát, cốm dẻo ử lá sen non được mở ra, chậm chậm nhai hạt cốm nhâm nhi nơi đầu lưỡi. Rồi hồng đỏ, chuối vàng, bưởi đào, na, nhãn... Còn nhiều nữa những trái cây miền Bắc, miền Nam, tất cả như chất lọc từ sữa của đất để dâng tặng cho đời. Ngọt ngào quá, nâng niu trân trọng quá. Mảnh đất quê cho ta cả tình quê.

MÙA XUÂN ĐẾN SỚM

Tuỳ bút

Đã qua rồi những ngày rét đậm, rét hại xung quanh tiết đại hàn khô khát. Nắng bùng lên vàng rực trời quê. Gió nồm nam thoa lên má cho làn da diu dịu xoá đi cái căng nẻ hôm nào. Thời tiết như giục già mỗi người rạo rục đón xuân.

Với riêng tôi, mùa xuân đến sớm hơn nửa tháng, ấy là ngày tôi nhận số xuân báo Hà Nam. Cầm số báo trên tay mà lòng tôi háo hức như nhận món quà xuân đáng quý. Bia báo thân quen chữ đỏ viền vàng. Con số 60, 75 đỏ thắm trên nền vàng rực rỡ thể hiện hình ảnh 60 năm nước nhà có tự do độc lập và 75 mùa xuân có Đảng. Con gà trống cất cao tiếng gáy gọi năm Dậu trở về. Cảnh đào thắm bên mai vàng hoà quyện Bắc Nam. Vị lão tướng với chòm râu đại thọ như đang chuyển giao sức mạnh truyền thống của cha ông cho thế hệ tương lai. Kẻ học sĩ nối trí trai dựng xây nước nhà cường thịnh. Bó hoa kính dâng

già như lời hứa đầu năm. Cả nhà cùng vui mở trang báo ra xem. Từng trang báo còn thơm mùi mực mới. Trang giấy trắng sáng ngời cho trẻ già dễ dàng đọc báo xuân.

Báo Xuân - như những thước phim sinh động phản ánh toàn cảnh bức tranh quê đổi mới. Xuân về, người Hà Nam nhớ lại ngày nào Bác về thăm, nhắc nhau lời di huấn của người. Ngược dòng lịch sử, nhớ thời nước mất nhà tan, người con của Hà Nam yêu nước thương nòi - Phạm Tất Đắc còn sống mãi với bài chiêu hồn nước.

... "Hồn về tô diêm non sông. Hồn về dạy dỗ con Rồng cháu Tiên..." Con Rồng cháu Tiên ở Hà Nam hôm nay đã làm thay đổi bộ mặt đồng chiêm úng trũng thành cánh đồng ba vụ bội thu, 50 triệu đồng/ha/năm không còn là chuyện lạ. Từ một tỉnh thuần nông, Hà Nam đã và đang mạnh dạn đầu tư cho công nghiệp bằng việc lấy đất nông nghiệp làm cơ sở hạ tầng mời gọi các nhà doanh nghiệp gần xa về với Hà Nam. Khu công nghiệp Đồng Văn bước đầu hoạt động đã cho hiệu quả, thu hút lao động nông nghiệp, nông thôn vào nhà máy quê mình, làm ra sản phẩm phục vụ trở lại cho nông nghiệp. Ví như thức ăn chăn nuôi Đại Dương giúp cho đàn

gia súc gia cầm phát triển mà hạ giá đầu vào cho người dân chăn nuôi có lãi. Hà Nam đã hình thành từng khu kinh tế khác nhau, mỗi khu lại có sự tự bút phá để vươn lên xứng tầm thời đại, không để vùng đất ngủ kỹ trong hai tiếng tiêm năng. Hà Nam, không còn nữa một Làng Nhô nhúc nhối. Chính dân Làng Nhô đã tự rửa hận giành vinh, cho tiếng thơm từ Đồng Hoá đã vang xa trong cả nước. Hà Nam, những gương mặt trẻ có đôi bàn tay vàng chẳng phải đi xa, chỉ trụ vững ở quê cũng làm đẹp cho đời và vươn lên giàu sang phú quý. Chẳng riêng gì chuyện lạ trên đồng mà chuyện lạ ở ngay mỗi con người hiền lành cần mẫn, không "phát tướng" vẫn "phát tài" ở việc làm thầm lặng. Tất cả, tất cả những người lao động của Hà Nam, từ cán bộ các cấp các ngành hay trí thức, những người làm khoa học đến những người nông dân trên đồng ruộng đều chung một quyết tâm làm giàu cho quê hương ngày càng đổi mới, cho xã hội bớt đi những nhúc nhối đời thường.

Trang báo xuân còn đưa ta đi trên những cây cầu mới, thông dong, cho lúa đôi không còn phải "bắc cầu dải yếm", dắt tay nhau đến những điểm du lịch đó đây, thăm vườn quýt tiến vua nơi Văn Lý hay

chuối ngự Đại Hoàng và nhớ đến Nam Cao. Nhân nhí chén trà thơm, ta đọc trang báo mới mà nghe hơi thở mùa xuân đang se sẽ trở về, tiếng thì thầm của mùa xuân hay tiếng lòng náo nức đón xuân trên trang báo Hà Nam.

Trước thêm năm mới, Báo Tết Hà Nam hãy đến với mọi nhà - chúc phúc.

KỶ NIỆM TUỔI THƠ

Tản văn

Vừa đi thăm xóm chài ven thị xã - nơi có cây cầu Phù Vân soi đáy nước lung linh. Nhìn thoáng cảnh trên bến dưới thuyền tưởng như thơ mộng. Vậy mà tôi lại dội lên niềm thương cảm các em thơ. Vài em bé còi cọc, nhỏ nhoi trên con thuyền hải thang sứt cặp, các em đến đón nhau cùng chơi lênh đênh trên mặt nước. Nghĩ đến tuổi thơ hiếu động, lúc nào cũng nhảy chân sáo tung tăng. Vậy mà các em ở xóm chài này luôn phải co chân để tạo thế ngồi cho vững. Đôi chân không mấy lúc được lên bờ. Các em bé không biết đến nhà trẻ, đến trường mẫu giáo. Các em lớn lên trong một khoang thuyền nhỏ chòng chành. Tuổi chạy nhảy, các em không biết đến thả diều, đá bóng, nhảy dây.

Còn nhớ - tuổi thơ tôi là những tháng ngày chăn trâu, đuổi bướm. Trẻ mục đồng cũng có nhiều thú vị mà đến hết đời cũng không thể nào quên.

Ngày hè, nắng rất lưng, con trâu nhao xuống hồ sen tránh nắng. Chúng tôi cùng ẩn hiện trên lưng trâu dưới những tán lá sen. Sương đêm hay nước mưa đọng trên lá sen thành những ly nước trong suốt, phản chiếu ánh mặt trời lóng lánh như dát bạc, ghé miệng uống vào mát lịm đến tim, thơm mãi nơi đầu môi, cuống lưỡi. Hạt sen non xanh biếc, ngọt lừ, chúng tôi ăn thoải thích. Những ngón tay nhỏ bé đeo đầy nhẫn làm bằng vỏ hạt sen được cắn hai đầu. Những chiếc nhẫn xanh màu ngọc bích, vương giả và quý tộc. Cánh hoa sen đỏ thắm được luồn sợi dây quần quanh đầu làm mũ như các vị cao tăng. Đế sen non vàng óng được rút hết hạt tạo thành những chiếc sàng nhỏ xíu hay những tổ ong vàng. Phần nhụy sen là trò chơi đẹp nhất. Cánh con gái lấy chỉ quần quanh cuống hoa rồi đứng thật cao, thả xuống. Trong tư thế rơi tự do, chiếc dù hoa xoè hết cỡ, vàng ươm có viền lớp hạt gạo trắng ngần đầu vôi nhụy quay tròn tạo thành bức tranh sống động, có hồn.

Chiều mát, lũ trẻ ào lên con đê Đáy với đủ mọi trò chơi. Con đê Đáy rộng dài cho bọn trẻ thả diều chạy cuồng căng tạo thêm sức gió đẩy cánh diều bay bổng lên cao. Tốp chơi cứu tù nhanh tay nhanh mắt. Tốp chồng nụ chồng hoa nhảy qua đầu tránh những bông

hoa nở cao hơn. Rồi chơi ô ăn quan, chơi chuyền hai tay ba quả như các cô làm xiếc, chơi đánh chắt, rải gianh cái một cái mai. Có khi chúng tôi vào vườn tước dây chuối tươi, phơi héo, bện võng, đan những chiếc giỏ xinh xinh đựng quả thị chờ cô Tấm bước ra. Lấy hoa ti gôn màu hồng tươi kết thành vương miện đội cho hoàng tử. Ôi! Có biết bao thứ trò chơi dân dã, tự nghĩ ra, tự diễn trò rôm rả cả triển đê những buổi chiều lộng gió.

Mùa đông giá rét, ngả những chiếc nón mê đội đầu bỏ xuống đi nhật phân bò khô đốt lửa nung chuông. Đất sét vàng mơ, dẻo quánh được nặn thành những quả chuông đủ cỡ, nung bằng than phân bò hồng đượm. Than tàn, lộ ra những chiếc chuông có màu da đồng hay màu ngói đỏ. Tất cả đàn trâu bò được đeo chuông vào cổ, buổi tối về làng vang lên tiếng rung reng theo mỗi bước chân như bản nhạc không lời, trầm bổng.

Mùa xuân, mùa của mưa dầm lê thê ẩm ướt cũng không cầm tù được bọn trẻ con. Mọi mo cau trong xóm được huy động hết, cộng thêm bẹ của những cây chuối đã ăn buồng. Tất cả được biến thành những cây cầu trượt mà mưa xuân là kẻ đồng loã tạo trò chơi cho những đứa trẻ khát khao khám phá.

Ngồi một đầu mo cau, bẹ chuối, tay bám chặt một đầu giữ cho "con thuyền trượt băng" từ trên đê trượt thẳng hết triền đê, thích thú. Ngày ấy, bốn năm mươi năm về trước, cả cái vùng này ai đã biết cầu trượt là gì, chỉ có trẻ mục đồng mới sáng tạo được ra.

Nghèo, đói nhưng vẫn được vui chơi thoải thích, được sáng tạo theo trí tưởng tượng của tuổi thơ. Một quãng đời không thể nào quên để đến lúc xế chiều, ta bỗng nhớ về ngày ấy với những kỷ niệm ngọt ngào, da diết.

Nhìn các em thơ tũn tũn trong mỗi chiếc thuyền nơi xóm chài ven thị xã, tôi bỗng thấy bùi ngùi trong một phút nao lòng. Tuổi thơ của các em không có được cảm giác tung tăng nhẩy chân sáo trên đường. Không có khái niệm thế nào là "lấm như trâu đất". Cái lấm lem gắn với mảnh hồn quê để dẫu đi xa cả đời vẫn nhớ về nơi ấy - thuở ấu thơ như trang sách đầu đời.

Tháng 7-2003

CÙNG ANH ĐI CHỢ HOA

Tản văn

Mới đây mà đã một năm qua, nhanh thế. Đi giữa chợ hoa xuân mà tưởng giấc chiêm bao. Nụ hôn của chàng hoàng tử đã đánh thức nàng công chúa ngủ trong rừng và đưa nàng về cung điện nguy nga hay tình yêu đắm thắm đã đưa nàng trở về từ quên lãng. Hiện thực, chiêm bao hay thiên tình lãng mạn trong cổ tích đã hoà quyện, hoá thân dệt nên bản tình ca cho riêng nàng, trân trọng, nâng niu. Hạnh phúc như trái chín đầu cành, khó hái mà dễ vỡ. Nàng như vụn pha lê khuất chìm trong cát, tưởng như chẳng bao giờ còn có một mùa xuân. Vậy mà chàng đã đến. Bẵng qua mùa đông, chàng đã đem đến cho nàng một tình yêu ấm áp. Trái tim chàng là cả một mùa xuân.

Đi giữa chợ hoa xuân hôm nay - chợ hoa xuân ngay trên công viên Nguyễn Khuyến cạnh hồ chùa Bầu xanh thắm tím gương trong. Hiện thực trăm phần trăm chứ đâu phải là cổ tích!

*

* *

Sống ở phố, chị vẫn giữ nguyên dáng vẻ chân quê. Gương mặt trái xoan thanh tú, sống mũi cao, thẳng, đôi mắt huyền thăm thẳm dưới làn mi cong với một nét đượm buồn. Đôi lông mày xanh đậm vẫn mượt như lông mày thiếu nữ. Không một chút điểm tô son phấn, vậy mà không ai đoán đúng tuổi chị bao giờ. Cả một thời tuổi trẻ, chị luôn mặc cảm mình thua kém bạn bè về nhan sắc. Lỡ một chuyến đò ngang, chị càng ản sâu vào cuộc sống nội tâm. Chỉ có cây lúa với hương đồng gió nội là người bạn tâm tình. Đã bao nhiêu cái tết, chị đi chợ hoa chỉ một mình, lẻ bạn! Nhìn quả quất trĩu cành, nhìn hoa đào đỏ thắm mà chị chạnh lòng thương quả, thương hoa. Chị không hoà quyện được với sắc xuân rực rỡ. Vậy mà hôm nay...

Làn gió nào đã đưa anh đến ngôi nhà nhỏ xinh ẩn dưới gốc cây đa rợp bóng. Chị đi về đã thấy anh phấp phồng chờ mong. Một thoáng nhìn e ấp. Một chút duyên thầm vô tình đã bong ra. Phút giao thoa của hai tâm hồn hoà hợp mà chưa ai kịp nói một lời rào đón, chỉ có sợi tơ lòng tự sâu thẳm rung ngân. Mùa thu, mùa của hoa trái đã mọng căng sức chín. Đáy nước gương trời ngời ngời một màu xanh. Ném vị ngọt tình yêu, chị cùng anh nhâm nhi ly hạnh

phúc, chậm chậm, nâng niu như giữ gìn báu vật trời cho. Trái tim mùa thu được cùng nhau trao gửi. Hai trái tim đã ngủ say sau những tháng năm dài quên lãng, tưởng như chẳng còn có được cảm giác bồi hồi bồi hồi. Váy mà... ơn trời - tình yêu không có tuổi.

Mùa đông, những cơn gió lạnh se sắt thổi. Trong cái lạnh lùng lại tạo ra một chất men - đó là sự xúc tác mạnh mẽ nhất của tình yêu. Càng giá lạnh càng khát khao ấm áp. Anh chăm đến thăm chị nhiều hơn. Cửa mở, anh ào vào với tất cả giá lạnh dọc đường. Anh thốt lên như một chàng trai trẻ:

- Nhà của em ấm quá!

Chị cười e lệ:

- Nhà của em hướng bắc mà anh.

Và anh đã làm thơ: *Nhà của em hướng bắc/ Sao anh thấy ấm nồng/ Trái tim em thấp lửa/ Cho chúng mình sưởi chung.*

Những ngày đầu anh bảo: "Một tuần anh đến thăm em một lần thôi, kéo ngại". Mấy ngày sau, anh đến. Chị hỏi đùa: "Một tuần có mấy ngày anh nhỉ?" Anh cười rất hồn nhiên mà nói: "Một tuần trăng là một tháng, còn một tuần của người đang yêu chỉ một hai ngày". Và một nụ hôn nồng ấm. Chị tận hưởng thi vị ngọt ngào, ngây ngất.

Cảm ơn gió mùa đem giá lạnh ùa về giục già những người đơn lẻ đến với nhau, cho bớt cảnh chán đơn gỏi chiếc. Tình yêu tuổi 20 có nồng nàn hơn thế này không? Tuổi 20 của chị trôi qua trong chiến tranh chống Mỹ, vời vợi cách xa tiền tuyến, hậu phương trong thương nhớ, đợi chờ, ly biệt. Chị đâu được nếm chút ngọt ngào của thi vị yêu đương. Chỉ đến hôm nay, bàn tay vụng về của chị mới được dệt bản tình ca mùa đông, cao quý.

Cùng anh đi chợ hoa, chị như được sống lại tuổi hai mươi, mười tám. Công viên Nguyễn Khuyến ngày thường còn rộng dài cỏ xanh và cát bụi với trái bóng đuối theo đôi chân tuổi học trò. Trong chợ hoa hôm nay, vai kề vai với bước đi nhẹ nhàng né tránh những cành đào e ấp, những chùm quất trĩu vàng. Đi bên anh, chị cảm thấy ngập tràn hạnh phúc mà chưa hề nghĩ đến chọn hoa. Cành bích đào thắm đỏ như má người thiếu nữ. Cành đào phai dịu dịu nét duyên thầm. Cành mai vàng rực rỡ gợi cho chị nhớ những năm tháng xa quê nơi đất trời phương nam giữa mùa đông nắng ấm. Cây mai trắng khiêm nhường khiến anh mơ màng nhớ về hoa mạn trắng nơi núi rừng biên cương phía Bắc mờ sương, những tháng năm tuổi trẻ anh cưỡi ngựa băng rừng. Đi giữa chợ hoa

xuân ngay trước cửa nhà mình nơi thị xã mà cả anh và chị như cùng nhau du lịch suốt dọc dài đất nước. Từ mũi Cà Mau có bước chân của chị đến dải Trường Sơn thấp thoáng nhánh lan rừng, rồi Hải Ninh - Móng Cái một thời anh gắn bó. Anh đã lấy tên tỉnh Hải Ninh xưa âu yếm đặt tên cho con gái đầu lòng yêu dấu của mình. Hoá ra, phép cộng giữa hai người là phép nhân của tình yêu rộng lớn, bao la. Tự sâu thẳm trong tim, chị thầm cảm ơn anh đã cho chị được làm vợ trong mối tình ấm áp, được làm mẹ của những người con đã trưởng thành, được làm người yêu đang trở lại thời kỳ xuân sức để cùng anh đi giữa chợ hoa. Chị như muốn giang rộng vòng tay ôm trọn cả muôn hoa, như ôm trọn hạnh phúc lớn lao mà cho đến hôm nay chị mới thật sự được nâng niu trên đôi tay nhỏ bé. Một làn gió lướt qua, anh bỗng quàng tay qua vai chị như một sự chở che. Chị ngược nhìn anh, e lệ, ánh mắt huyền thăm thẳm, long lanh. Tâm hồn được chấp cánh bay lên cùng với lời ca rộn rã: "*Năm đã tàn mùa xuân tươi đã đến...*".

Trước thềm xuân Giáp Thân 2004

TUỔI THƠ NHẠY CẢM

Tản văn

Từ tuổi ấu thơ cho đến tuổi học sinh, những tháng năm dài chưa định hình, định tính, như cây măng chưa rời bẹ bao ngoài. Cây luôn tự cựa mình vươn lớn nhưng để thành cây thẳng, cây cong lại phụ thuộc vào cả bụi tre, vào nắng mưa, gió bão. Lứa tuổi hoa của các em càng chịu ảnh hưởng sâu sắc của gia đình, xã hội bởi các em chưa thể khẳng định mình.

Tuổi thơ, nếu em được lớn lên với lời ru của bà, của mẹ, trong giấc ngủ êm đềm em mơ thấy nàng Tiên, thấy ông Bụt hiền từ hay cứu giúp những người nghèo khổ. Thấy những chàng hoàng tử và công chúa tí hon đang chấp cánh bay. Khi thức, em thích chơi đồ hàng, thích may áo búp bê, thích ru em bé ngủ - mặc dù ở nhà quê, "búp bê" của em là do em tự tạo. Chiếc gối nhỏ hay chiếc khăn của mẹ cuộn tròn, em vẫn nâng niu, âu yếm, à ơi: "*Cái ngủ mà ngủ cho lâu/Mẹ còn đi cấy đồng sâu chưa về*". Chơi với bà, bé

cũng thất lưng con cón, chóng gậy lom khom mà hát ê a: "*Bà còng đi chợ giờ mưa/Cái tôm cái tép đi đưa bà còng*", rồi bé chạy ùa vào vòng tay của bà mà nói: "Cháu đưa bà về nhé".

Cũng tuổi thơ - ở phố, các em chơi trò chơi điện tử với những "pha" rượt đuổi kinh hoàng. Những chiếc ô tô, máy bay chạy điện, chạy pin với nhiều bóng đèn màu nhấp nháy, xe xô thẳng vào nhau, bật lại, vụt lên. Những khẩu súng bắn bùm, những cây kiếm giao nhau. Tất cả là những trò chơi mạnh mẽ tạo cho trẻ có tính say chiến thắng. Trong giấc ngủ chập chờn bé thường hét lên tiếng thét "tấn công".

Thuở trước, những ngày đầu đến lớp, người "khai tâm" nét chữ đầu tiên bao giờ cũng bắt tay em viết cho nét chữ thẳng hàng. Cái bắt tay là điểm tựa vững vàng, truyền cảm, bé có sự tự tin. Giờ đây, bé đi học về khoe: "Viết chữ xấu, cô lấy thước gõ vào tay, đau lắm". Bé cầm bút thật chặt, ánh mắt lăm lăm, càng cố gắng, chữ viết càng thấy xấu. Còn đâu những nét mềm mại đưa lên, những nét sổ xuống cứng cáp - "nét chữ, nét người".

Tuổi 14, 15, 17 như con lắc đồng hồ, dao động từ bông bột ngây thơ đến ngưỡng cửa để trở thành người lớn. Độ tuổi này, cái gì các em cũng muốn "thử xem sao". Ở các em có trí và ham học, các em thường

tự mày mò làm những thực nghiệm theo bài học ở trường. Các em tập làm thơ, viết văn với đề tài gần gũi hàng ngày: về ông bà, cha mẹ, bạn bè, cỏ cây, hoa lá. Tâm hồn các em được chấp cánh bay lên.

Ở những em khác - thích tiêu tiền, vào quán, túm tụm bạn bè, thách đố, rủ rê, trốn học, nói dối và sa ngã. Nhiều phụ huynh khi biết thì quá muộn. Thay cho sự yêu thương, hy vọng vào tương lai của con trước ngưỡng cửa cuộc đời là sự thất vọng, câu gắt và chửi mắng. Các em mất chỗ dựa về tình cảm, tinh thần thì lẩn tránh và không thể vươn lên.

Không diễn đạt bằng lời, nhưng tự sâu thẳm tâm hồn của tuổi thơ nhạy cảm, các em luôn ước mong có một "tình bạn" vô hình mà gần gũi hàng ngày. Giữa vị trí ông bà, cha mẹ với con cháu, bên cạnh cái "uy" là mệnh lệnh, là giám sát còn có sự gần gũi, cảm thông, khích lệ và thủ thỉ tâm tình. Khi con mắc lỗi, nó sẽ lo sợ, chối quanh đối với bố mẹ lạnh lùng, nóng giận; Nó sẽ bộc lộ, giải bày và sửa chữa khi cha mẹ khoan dung và biết mở cho con một hướng đi.

"Dạy con từ thuở còn thơ". Có 1001 cách dạy con khôn lớn. Hạnh phúc thay cho lứa tuổi hoa có cha mẹ hiểu được mong ước của con mình, gần gũi và thân thiết.

NGÀY MÙA XƯA VÀ NAY

Tản văn

Không biết tự bao giờ, cứ mỗi độ lúa vàng, trăng sáng là trong tôi lại vẳng lên câu hát của các chị gái mình: "*Trăng lên vút cao/ Gió lùa cành cau/ Đêm nay dưới ánh trăng vàng tươi mát hàng tre làng/ Không gian ngát hương/ Lúa ngập đâng đồng/ Ngàn bông lúa chín vàng tắm ánh trăng sáng trong/ Cười vang xóm thôn, néo ai đập lúa nhanh nhanh/ Chuyện vui mái tranh, chày ai giã gạo nhịp nhàng...*" Ký ức tuổi thơ ùa về rộn rã.

Ngày ấy, nhà tôi ở xóm trại, tuênh toang, chỉ có gió, trăng vàng và lúa chín. Ruộng lúa tám xoan, lúa nếp cái hoa vàng cấy sát mép vườn và ao sùng. Hai giống lúa dài ngày bao giờ cũng chín sau. Vỏ nếp mới hươm vàng đã gặt thử mấy lượm về rang cốm. Cối giã thập thành, đũa trẻ nào cũng quấn quanh bên cối. "Làm thì ồm giã cốm thì khoé". Mùi cốm mới thơm lừng. Lúa tẻ chín trước, gặt rãi gôi, tay lúa dàn mỏng trên lớp rạ. Nắng hanh heo. Chiều, những

gánh lúa cò bay trên đôi vai tròn lẳn theo bước chân thiếu nữ về nhà. Đống lúa lượm xếp hai cầu cao vút. Làm đôi công, đập lúa hai ba tay néo trên cái cối đá thủng kê nghiêng, tiếng thì thụp nhịp nhàng như bè trầm của dàn nhạc ngày mùa. Cầu lúa vội đi một nửa. Bọn trẻ con già cốm đã xong, sàng sảy tinh thơm, các anh chị nghỉ giải lao ăn cốm và cất lên tiếng hát. Bọn trẻ chúng tôi rũ rơm chùm cả lên nhau, trồng cây chuối, rồi chơi trò ẩn nấp. Chúng tôi nằm trong rơm như con nhộng nằm trong tổ kén vàng.

Gặt hết lúa, quay lại đi cắt rạ. Những nắm rạ xoè ra, chụp xuống hình nón úp thẳng hàng, cái nón của bọn trẻ chắn bờ rách mé, thủng chúp - mô rạ hình nón cụt, xinh xinh. Nắng gió, rạ khô. Từng bó rạ cùng thùng lút đầu người. Hai bó rạ có chân, đi động, chẳng nhìn rõ đường vẫn quen lối về nhà.

Ruộng được cày phơi ải. "*Một hòn đất nở một giỏ phân*". Những chân ruộng sâu giữ cho ngập nước. "*Ái thâm bằng không dẫm ngấu*" để gần tết cấy chiêm. Đất ngủ một giấc dài dưới nắng hanh, sương giá cho đến cuối năm mới đập đất trồng khoai. Bỏ nhất vồ đánh bộp, tảng đất cày ràn rạn, vỡ ra. Sau những ngày đập đất, bàn tay chai cứng, nứt nẻ. Những luống khoai chiêm trồng cuối mùa đông, khô khát, phải vớt bèo phủ lên luống che dây khoai khỏi héo.

Gánh nước tưới xèo xèo như tưới vào than, cây vẫn khát. Năm sáu tháng sau mới được một vụ khoai.

Làm mùa hôm nay, khác trước. Mới trung thu lúa đã chín cùng trắng, vàng óng. Cả một thảm vàng gặt cuốn chiếu mấy hôm. Máy đứng đầu bờ. Sương thu vương nhè nhẹ. Gặt vài lối đặng bờ, quay lại. Lúc được bốt ào lên, chát đống, máy chạy rộn ràng phụt rơm ra phía trước tựa vòi rồng. Thóc đống bao chổ về sân rải nắng. Rơm trải thảm trên đường vương vấn bước người đi. Chớp mắt, dưới ruộng chỉ còn trơ gốc rạ, máy cày tay thả sức dọc ngang. Đất trở mình lật màu nâu sẫm.

Chưa hết một tuần trắng, màu xanh đã ngập ngừng, e ấp. Những luống đất còn ngai ngái không được qua giấc ngủ đã vội vàng bắt kịp guồng quay, chắt lọc nước, phân cho cây trồng vươn lá. Một chu trình mùa vụ mới sinh sôi. Cây ra hoa kết trái ngay cả trong giá rét. Đậu đỗ, bí, dưa tua tua quả. Cà chua mòng mọng, hây hây. Khoai tây to tròn củ. Rau ăn lá xanh rờn. Trăm hoa rực rỡ sắc màu. Bàn tay cần mẫn của người nông dân đã tạo nên bức tranh của đồng quê quyến rũ.

Ngày mùa hôm nay, chẳng ai nghĩ đến việc chờ đất nghỉ, chỉ có cây trồng mơn mớn uống trắng.

CHUYỆN LẠ TRÊN ĐỒNG

Tản văn

Lâu lắm, hôm nay bà mới có dịp về thăm quê vào tiết trời lạnh giá. Xuống xe, bà không đi xe ôm mà bà đi bộ nhân nha. Vừa đi vừa nhớ lại thuở chăn bò, cắt cỏ.

Ngày ấy, nắng hanh heo, gió mùa đông bắc chẳng có ý nghĩa gì đối với những đứa trẻ đầu trần chân đất. Trên bãi cát đồng màu là những ruộng khoai chóng đói tháng 3. Mùa đông dây lang mới bò ngang lưng luống, ngọn khoai gặp rét áy vàng. Chỗ đất hở nửa luống khoai tới rãnh phân cho các loại rau dại đua chen, thôi thì đủ cả rau người, rau lợn. Cây khúc khuỷu lá xanh lưng trắng, rau xương cá lá mỏng thân dai, rau rệu mọc luôn vào dây lang mỡ màng màu hồng nhạt. Bọn trẻ tranh nhau ào hết bãi khoai có rau non. Xuống đến chân rạ vụ lúa màu chia làm hai vạt. Vạt chân cao đất ải trắng trồng khoai chiêm phải phủ bèo xen chống rét và giữ ẩm cho dây lang khỏi bị

chết khô. Bờ ruộng ở đây có cây rau chân vịt thơm thơm, đắng đắng, rau hén ngọt lừ, rau cần dai ra hoa cần cỗi, rau má mọc xen với cỏ gà, cây rau khúc thấp bé mà trắng xốp như tơ. Dứa nào cũng ngả mề nón rách, xoè rộng khăn vuông bỏ đầy rau, buộc túm. Đây nón, đây khăn đủ hai bữa rau tập tàng ngon ngọt, đắng, bùi. Vạt chân ruộng sâu nước sấm sấp luống cày, lật tảng đất cày bắt con cua cóng lạnh, mò xuống lòng mương bắt con cá rô chết rét dưới bùn. Buổi trưa, dòng sông Đáy theo nước triều xuống thấp, để lộ bên bờ lớp phù sa hồng mịn. Những vết nứt he hé, nghiêng nghiêng là mà hén, mà trai, đưa nhẹ ngón tay lấy con hén, con trai bỏ rỏ. Lội xuống sâu hơn, nước ngập đùi, vợ làn rong tóc tiên mềm mại, xanh non, món rau đặc sản miền sông nước cho con lợn ỉ ăn no mòng, tích mỡ chờ đến 30 tết, xóm giềng đánh đụng chia nhau.

Đứng đình, vừa đi vừa nghĩ đến một thời xa nhớ, nhìn sang hai bên đường tìm lại cảnh xưa. Trời! Sao lạ thế? Không còn nữa những luống khoai cần cỗi trên bãi cát sông bồi. Thay vào đấy là những luống hoa rực rỡ và xanh biếc một màu rau. Dù các loại rau vụ đông cao cấp. Su hào, bắp cải, cải cúc, cải cuốn, đỗ đậu, bí bò, dưa chuột, cà chua, cải xanh, cải trắng...

chẳng thiếu một thứ nào. Gương mặt người trồng rau rạng rỡ gánh gánh rau ra phố, chiếc đòn gánh mềm mại nhún nhảy trên vai theo nhịp mỗi bước đi. Trẻ con bây giờ không còn khái niệm rau tập tàng như trước, cũng như không còn phải ăn độn ngô khoai. Qua bãi sông bồi đến chân rạ vụ mùa. Cảnh thật tựa như mơ. Gốc rạ còn nguyên đấy mà đỗ tương xanh biếc. Cây đỗ tương đứng chân trên gốc rạ. Cây đỗ tương là cây truyền thống của đồng màu đất cát, nhưng việc trồng trên gốc rạ sau vụ gặt mùa là một điều mới lạ, gặt xong không phải cày bừa mà chỉ việc gieo ngay hạt đỗ. Gốc rạ như ủ ấm cho hạt đỗ nảy mầm. Chuyện lạ có thật ngay trên cánh đồng quê. Không phải là vài sào, vài thửa mà là mấy chục mẫu liền thửa, liền bờ. Chỉ mấy tháng vụ đông, đất nằm đấy cho thảm xanh ủ ấm. Khi mọi người chuẩn bị đón xuân về cũng là lúc đỗ tương trút lá, để lộ những chùm quả vàng ôm kín thân cây. Mỗi sào dăm bảy chục cân hạt thu mấy trăm nghìn. Dưới mỗi gốc cây lại có những nhà máy "khí điện đạm" nhỏ bé, tròn xinh. Đó là những nốt sần của rễ có khả năng thu ni tơ của khí trời chuyển thành đạm (NH_3) làm giàu dinh dưỡng đất.

Xa kia, nơi trung nhất của cánh đồng đã mọc lên

một hòn đảo chuối. Và quyết định đi đến tận nơi xem chuyện lạ. Thập thoảng, một ngôi nhà xây cạnh bờ ao, trong vườn chuối. Hoá ra, đã có người dám đứng giữa cánh đồng trũng của làng để làm mô hình sản xuất lúa - cá - vịt đa canh. Cây lúa lai trong vụ xuân ăn chắc với năng suất bằng cả hai vụ cấy. Mùa mưa nước nổi cho vịt bông bênh, cho cá tung tăng. Vịt đẻ trứng đều đều, thóc thừa ăn, luộc nuôi cá chép, cỏ cắt về nuôi cá trắm như trâu. Chuối chín quanh năm từng buồng đi chợ.

Ôi! Cánh trẻ bây giờ làm nông nghiệp khác xưa nhiều quá. Những chuyện lạ trên đồng cứ kể tiếp nhau.